

MÅLTIDET SOM EN DEL AV DET PEDAGOGISKE ARBEIDET I BARNEHAGEN

«Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?»

Josefine Berthelsen Totland

[kandidatnummer: 9006]

Bacheloroppgave

[BNBAC3900]

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	3
2. TEORI.....	4
2.1. RAMMEPLANEN OG NASJONAL FAGLIG RETNINGSLINJE	4
2.1.1. <i>Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.....</i>	4
2.1.2 <i>Nasjonalt faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen.....</i>	5
2.2. MÅLTIDET SOM EN LÆRINGSARENA.....	6
2.3. RAMMEN FOR MÅLTIDET	7
2.4 VOKSENROLLEN	7
2.4.1 <i>Kompetanseutvikling .....</i>	8
2.5 MEDVIRKNING	8
2.6 FORELDRESAMARBEID.....	9
3. METODE	10
3.1 VALG AV METODE – INTERVJU	10
3.2 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING.....	11
3.3 UTVALG AV INFORMANTER	11
3.4 BESKRIVELSE AV GJENNOMFØRING	12
3.5 ANALYSEARBEID	13
3.6 METODEKRITIKK	14
3.6.1 <i>Reliabilitet og validitet.....</i>	15
3.7 ETISKE RETNINGSLINJER.....	15
4. PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING.....	17
4.1 MÅLTIDET SOM EN LÆRINGSARENA	17
4.2 RAMMEN FOR MÅLTIDET	19
4.3 VOKSENROLLEN	20
4.3.1 <i>Kompetanseutvikling .....</i>	21
4.4 MEDVIRKNING	22
4.5 FORELDRESAMARBEID.....	24
5. AVSLUTNING.....	26
6. REFERANSELISTE	27
7. VEDLEGG	29
VEDLEGG NR. 1 SAMTYKKESKJEMA.....	29
VEDLEGG NR. 2 INTERVJUGUIDE	30

1. Innledning

Mange barn spiser flere måltider i barnehagen enn det de gjør hjemme. Fra barnet starter i barnehagen til det skal starte på skolen, kan det ha spist mer enn 3000 måltider i barnehagen (Vindvik, 2018). Temaet jeg har valgt for denne bacheloroppgaven er måltidet i barnehagen. Det har vært mye fokus på det ernæringsmessige ved måltidene i barnehagen. I denne oppgaven har jeg derimot valgt å ha fokus på det pedagogiske arbeidet som gjøres rundt måltidet i barnehagen heller, enn se på hvor viktig ernæringen er for barna.

Gjennom mine praksisperioder i studietiden har jeg lagt merke til at det er stor forskjell på hvilken innsats de ulike barnehagene legger i måltidet. Alt fra å servere ferdig smurte brødsiver som spises raskt, til lengre måltider der barna selv i større grad deltar ved for eksempel å smøre brødsivene selv. Det er gjort en studie av Bratterud, Sandseter og Seland (2012) på hvordan trivselen til barna er for spesifikke aktiviteter. De har sett at det er en klar sammenheng mellom barnas generelle trivsel i barnehagen og hvilke aktiviteter de gjør. Måltidsituasjonene er en av disse aktivitetene, og når én og samme aktivitet gjøres mer enn 3000 ganger er det avgjørende at dette også er en aktivitet med god kvalitet. Det er derfor viktig at måltidet er noe de ansatte i barnehagen tar på alvor, siden dette er en vesentlig faktor for å ta vare på barnas trivsel i barnehagen.

Problemstillingen for denne oppgaven er som følger:

Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?

I forskningen til denne oppgaven har jeg valgt å bruke en kvalitativ metode. Gjennom en-til-en intervjuer samlet jeg inn data fra to som jobber i samme barnehage, en pedagogisk leder og en assistent. Disse dataene vil jeg i oppgaven drøfte i lys av relevant teori innen de fem kategoriene som jeg ut fra intervjuene fant relevant i forhold til problemstillingen. Disse fem kategoriene er: Måltidet som en læringsarena, rammen for måltidet, voksenrollen, medvirkning og foreldresamarbeid. Innledningsvis vil jeg presentere den litteraturen og teorien jeg har benyttet som grunnlag for drøftingen, og beskrive metoden jeg har brukt for å samle inn informasjon og data om temaet og problemstillingen.

2. Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere teori som er relevant for drøftingen av funnene senere i oppgaven. Innledningsvis kan det for denne teoridelen være nyttig å utdype hva pedagogikk er. Begrepet pedagogikk kan forklares med at det er læren eller teorien om undervisning og oppdragelse. Røys (2000, s.17) skriver at en forståelse av pedagogikk er «at det er en vitenskap, et teoriområde, der interessen er å formulere og undersøke spørsmål knyttet til undervisning og oppdragelse.» Ved denne forståelsen hevder Røys at det stilles det krav til barnehagelæreren om at den må ha innsikt, kunne gi begrunnelser og diskutere oppdragelsesspørsmål teoretisk. Dette gjelder for alt pedagogisk arbeid i barnehagen, også for arbeidet knyttet til måltidene.

2.1. Rammeplanen og Nasjonal faglig retningslinje

2.1.1. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fra 2017, heretter bare kalt Rammeplanen, sier at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes i tråd med barnehageloven og rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.37).

Det pedagogiske arbeidet innebærer planlegging, gjennomføring, dokumentering og vurdering. Planleggingen gir personalet i barnehagen grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk, samtidig som det synliggjør hvordan barnehagen tolker og realiserer rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.37).

Om foreldresamarbeid sier rammeplanen at «Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling.» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.29). Dette samarbeidet skal barnehagen legge til rette for gjennom god dialog med foreldrene.

2.1.1.1. Fagområdene

Rammeplanen inneholder syv fagområder som barnehagen skal se i en total sammenheng. Hvert av fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. I rammeplanen under fagområdet Kropp, bevegelse, mat og helse står det følgende:

Gjennom arbeid med fagområdet skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom *medvirkning* i mat- og

måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.49).

Rammeplanen fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Den gir instruksjoner på hva personalet skal gjøre. Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse er det skrevet at personalet blant annet skal «legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.50). Dersom personalet legger til rette for dette, kan det også være med på å gi barna muligheten til å oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger ved måltidet, noe også rammeplanen peker på som viktig.

2.1.2 Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen

I 2018 reviderte helsedirektoratet de tidligere *Retningslinjer for mat og måltid i barnehagen* fra 2007 til *Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen*. Denne revideringen var et av oppfølgingspunktene til målet om å fremme gode mat- og måltidsvaner i barnehagen i Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021) (Helsedirektoratet, 2018, s.2). Disse retningslinjene er et viktig verktøy for måltidsarbeidet. Retningslinjene består av 12 punkter som angår måltider, mat og drikke. Jeg vil peke på tre av disse punktene som de mest relevante med tanke på problemstillingen i denne oppgaven *Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?*

Punkt 2 - at barna i barnehagen bør få god tid til å spise, minst 30 min:

Det er viktig å sette av god tid til måltidene, minst 30 minutters spisetid, slik at alle barn får ro og tid til å spise seg mette og mulighet for å oppleve måltidsglede. Det bør tas hensyn til at de minste barna kan behøve lengre tid både til å spise og til andre aktiviteter knyttet til måltidet. Tid til forberedelser, som håndvask og etterarbeid, kommer i tillegg til 30 minutters spisetid.

Punkt 7 - at spisemiljøet i barnehagen skal fremme helse, mat- og måltidsglede, og personalet bør delta aktivt i måltidet, Inneholder bla.:

- Det bør arbeides for god fysisk tilrettelegging for måltidene.
- Det bør legges til rette for at personalet tar aktivt del i måltidet gjennom samspill med barna, sitte sammen og dersom mulig spise sammen med barna.

- Deltakelse av den bevisste voksne gir mulighet til å sikre en god ramme rundt måltidet og gjøre måltidet til en inkluderende arena hvor alle deltar og skaper noe i fellesskap.

Punkt 8 - Måltidene i barnehagen skal være en pedagogisk arena der barna får medvirke i mat- og måltidsaktiviteter:

- Daglige måltider i barnehagen gir gode muligheter for læring på mange områder som for eksempel språk og samspill med andre.
- Barnehagens arbeid med mat og måltider bør forankres i årsplanen. Hva som skal være måltidenes pedagogiske mål og funksjon påvirkes av den enkelte barnehages rammebetingelser. Barnehagen ved styrer og pedagogiske ledere oppfordres til, i samarbeid med foresatte, å definere hvordan måltidene skal brukes inn i barnehagens pedagogiske mål og arbeid. Barna bør også inkluderes i denne planleggingen. (Helsedirektoratet, 2018)

2.2. Måltidet som en læringsarena

De daglige mataktivitetene gir også barna trening i å ha kontakt med andre, ha et godt samvær, ta hensyn til andre og til å vise oppmerksomhet. Ingul (2013, s.288) peker på at måltidet bør inngå som en del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Ved måltidene kan de lære seg å vente på sin tur, forsyne seg selv og til å vurdere mengder.

Måltidene i barnehagen skal både være en arena for hygge og samvær, men også en arena for læring og mestringsopplevelser. For at læringen skal være effektiv, er det viktig at det er en balanse mellom utfordringene man gir barnet og barnets ferdigheter. Dette er et fenomen beskrevet av Csikszentmihalyi som kalles for «Flow» eller flytsone modellen. Modellen går ut på at oppgaver som for eksempel er for vanskelig for barnet kan virke fryktfremkallende og barnet kan oppleve dette som et nederlag (Kloep & Hendry 2010, s.79). Når man har oppnådd flow, oppleves det en ekstase og en overbevisning om å ha lykket med oppgaven. Barnet kan oppleve en indre motivasjon i og med at aktiviteten blir et mål og en belønning i seg selv. Mestring er sentralt i opplevelsen av «flow» og barnehagen har et stort ansvar for å gi alle barn gode mestringsopplevelser.

2.3. Rammen for måltidet

Hvordan barn og voksne opplever måltidene i barnehagen har ifølge Langholm og Tuset (2013, s.22) sammenheng med hvordan rammene rundt måltidet er. De hevder også at rammene kan påvirke hvor mye mat barnet klarer å få i seg.

Berit Grindland redegjør for fellesskapsmåltidet ved hjelp av teorien om *Lukket og åpent system*. Hun beskriver måltidet som et lukket system som at «Når intensjonen med bordskikk og andre måltidsstrukturer er å kontrollere og skape orden og unisone måter å være deltaker på, kan måltidsfellesskapet forstås som et lukket system» (Grindland, 2012, s.67). Grindland tar også for seg bordskikk som en fellesbetegnelse på normene som skaper strukturer i måltidsfellesskapet. Disse normene gir føringer for felles forventinger til hva måltidsdeltakerne bør, skal og kan gjøre eller ikke gjøre (Grindland, 2012, s.60).

Grindland (2012, s.58 - 68) trekker også frem at ut fra kompleksitetsteorier vil noe som skjer plutselig være uønsket fordi det kan skape noe nytt i fellesskapets rammer. Hun har beskrivelser av situasjoner som hun kaller «alle-vil-situasjoner». Disse situasjonene går ut på at når et barn eller en voksen bryter måltidsstrukturen kan det observeres at barna ofte vil gjøre det samme, og dette vil kunne skape kaos. I studiene som Grindland har gjort, kommer det frem at relasjonene i fellesskapet har en betydning for hvordan resten av fellesskapet handler dersom det skjer en endring. Så ved å forstå måltidsfellesskapet som et lukket system, innebærer dette et ønske om å opprettholde rammene fordi de skaper orden og balanse.

Det åpne systemet forklares som å være i andre enden av skalaen. Grindland (2012, s.68) skriver at «når noe plutselig oppstår og skaper ubalanse i strukturene i et åpent system, vil det kunne føre til at hele systemet kan komme til å endre seg. Fellesskapet går imidlertid ikke i stykker, men tilpasser seg nye strukturer». I et slik fellesskap tar man, isteden for å rette på det som skaper ubalanse (en uforutsett hendelse), velger man heller å tilføye elementer som transformerer fellesskapet. Da endres strukturene og fellesskapet for å ivareta alle.

2.4 Voksenrollen

I barnehagen er de voksne rollemodeller ved alt de gjør, måltidsituasjonene er ikke noe unntak for dette. Måltidet gir rom for samspill og dialog mellom barn og voksne, barna følger godt

med på hvordan de voksne opptrer rundt bordet og på den måten er måltidene en dannelsingsarena i barnehagens hverdagsliv (Aasen og Wilhelmsen, 2017, s.26).

I følge Ingul (2013, s.288) har man den ideelle måltidsituasjonen når en voksen spiser sammen med barna og alle spiser den samme maten. Hun trekker frem studien til Sepp (2001) som studerte måltidsituasjonen i barnehagen, hvor de fant ut at de voksne kan oppleves som et «matpoliti» om de bare sitter ved bordet uten å spise sammen med barna.

2.4.1 Kompetanseutvikling

Kompetanse er i denne sammenheng de kunnskaper, ferdigheter, holdninger og erfaringer som finnes hos den enkelte av personalet (Carson & Brikeland, 2017, s.62). Det å heve kompetansen til de ansatte i barnehagen på gitte områder, vil kunne bidra til at de ansatte blir mer motivert og tryggere i arbeidet sitt. Når man jobber med å heve kompetansen på enkelte områder, driver man med strategisk kompetanseutvikling. Slikt arbeid innebærer å planlegge, gjennomføre og evaluere tiltak for å sikre at organisasjonen (Barnehagen) har nødvendig kompetanse for å nå definerte mål (Lai, 2004, s. 14).

2.5 Medvirkning

Ifølge FNs barnekonvensjon har barn rett til medvirkning (barnekonvensjonen art 12, 2003). Barnehageloven og rammeplanen konkretiserer og fastsetter videre hva medvirkning betyr for barnehagebarn i Norge. I Barnehageloven § 3 står det om *Barns rett til medvirkning* og hva det innebærer.

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. (Barnehageloven, 2006 kap2 §3).

Ifølge Torsteinson (2010, s.115) handler barns rett til medvirkning om en «bevisstgjøring av egne tanker, holdninger og handlingsmønstre, og om å ha en kritisk og reflekterende tilnærming til egen måltidspraksis». Hun trekker også frem at det å tilberede mat i fellesskap kan forsterke måltidenes sosiale sider og bidra til økt engasjement og deltagelse. Om det blir lagt mer vekt på regler og rutiner enn barnas ønsker og behov, hevder hun at dette kan føre til at barnas rett til medvirkning blir krenket (Torsteinson, 2010, s.109). Som undersøkelsen til Bratterud et al.

(2012, s.4) viser opplever de barna som de intervjuet og observerte å ha størst grad av medvirkning i uterommet. Det kommer også frem, slik det blir vurdert av en stor andel av barna, foreldre og ansatte, at barna ikke blir hørt eller tatt hensyn til i planlegging og vurderingsarbeid knyttet til hverdagsaktiviteter.

Katrine Bjørgen (2009) skriver i sin artikkel *5 åringer om mat, måltid og medvirkning* at barna forbinder trivsel ved måltidet til blant annet det å få sitte sammen med venner og få velge bordvenner. Barna uttrykker også til henne at smøremåltidene er et av de triveligste måltidene, dette begrunner barna slik «fordi vi kan bestemme selv maten, hva vi kan spise og hvor mye vi kan spise» (Bjørgen, 2009, s. 12).

2.6 Foreldresamarbeid

Øen og Kårstad (2017, s.118) skriver om familiesamarbeid at det er viktig å etablere et godt og nært samarbeid med foreldrene, gjennom veiledning og støtte for det helsefremmende arbeidet i barnehagen. Foreldrene møter daglig de ansatte når de leverer og henter barna i barnehagen, disse møtene er ifølge Thoresen (2017) viktig for å skape trygghet og tillit. Barnehagedagene er ganske komplekse, og for å slippe unødvendige misforståelser er det barnehagens oppgave å gi foreldrene nødvendig innsikt. Dette sikrer at foreldre og de ansatte danner et best mulig grunnlag for gjensidig forståelse og dialog (Thoresen, 2017, s.83).

Dette kapitlet har vist at det er forskjellig teori som kan benyttes for å se på:

Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?

Dette gjelder blant annet de grunnleggende retter i barnekonvensjonen og Barnehageloven, og hva som står i rammeplanen. Videre er det teori om hvordan måltidet er en læringsarena, hvordan rammen rundt måltidet og voksenrollen påvirker barna. Til slutt også noe teori om barnas medvirkning og samarbeid med foreldrene.

3. Metode

Samfunnsvitenskapelige metoder brukes for å studere sosiale fenomener. Disse metodene er verktøy som benyttes for å kunne gi en bedre forståelse og beskrivelse av det samfunnet vi lever i. Felles for de fagene som bruker samfunnsvitenskapelig metoder er at de er opptatt av mennesker og samfunn. De vitenskapelige metodene er fremgangsmåter som skal hjelpe oss i å få svar på ulike typer forskningsspørsmål (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). Dette handler om hvordan vi går frem for å skaffe oss kunnskap om den sosiale virksomheten og om hvordan vi skal analysere de data vi finner (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s.25).

Når man skal velge metode er det i hovedsak to grunnleggende typer vi kan velge mellom, enten kvantitativ eller kvalitativ metode. Den kvantitative metoden består av verktøy for å samle inn data i form av målbare enheter som fremstilles i tall, mens den kvalitative metoden fanger opp meninger og opplevelser som ikke kan måles eller tallfestes (Dalland, 2017, s.52). Hvilken metode man velger å bruke, avhenger av hva man ønsker å finne ut av og med det altså av hvilken problemstilling man skal studere.

3.1 Valg av metode – Intervju

For å bestemme hvilken metode jeg skulle bruke, tok jeg derfor utgangspunkt i hva jeg ønsket å finne ut av i denne oppgaven. I denne oppgavens problemstilling ønsker jeg å finne ut av informantenes egne erfaringer, tanker og følelser, og hvordan de arbeider. Det er dermed naturlig å velge en kvalitativ metode. Innenfor den kvalitative metoden kan man velge mellom flere forskjellige innsamlingsstrategier som intervju, observasjoner, bilder eller videopptak. Jeg valgte intervju som innsamlingsstrategi fordi dette er en metode som er godt egnet til å skaffe slik informasjon. Ved å bruke innsamlingsstrategien intervju har man mulighet til å gå i dybden av informasjonen, komme nærmere inn på og skape en direkte kontakt med informanten (Dalen, 2011, s.13).

Jeg valgte å kun bruke intervju og ikke observasjon, da jeg ikke ønsket å sammenligne det som ble sagt og hva som eventuelt ble gjort. Slik jeg kunne gjort dersom jeg hadde valgt å observere i tillegg. For i barnehagehverdagen er det mange varierende faktorer som påvirker dagene slik som bemanning og dagsform. Derfor har jeg valgt å kun ta utgangspunkt i det informantene fortalte under intervjuet.

Med et kvalitativt forskningsintervju menes det at man skal innhente kvalitativ kunnskap som er uttrykt med vanlig språk. Det er altså de nyanserte beskrivelsene og presisjonen av disse, samt fortolkningen som er det kvalitative intervjuets styrke (Dalland, 2017, s.68). Derfor er det viktig å være godt forberedt og å følge godt med på det som blir sagt, for å kunne stille oppfølgingsspørsmål som kan gjøre at svarene og beskrivelsene blir best mulig dekkende i forhold til det som ønskes beskrevet.

3.2 Planlegging av datainnsamling

For å få et vellykket intervju er det som Dalland (2017, s.77) nevner viktig å forberede seg godt. Det å samle inn informasjon om både informantene og om valgt tema er nøkkelord for en god forberedelse.

Tidlig i prosessen ringte jeg informantene for å høre om de kunne være interesserte i å delta, samt å gi dem litt informasjon om studien. Jeg valgte å ringe dem for å skape en direkte kontakt, dette gjør også at man slipper å vente lenge på svar. Etter å ha fått bekreftet at de var interesserte fortsatte den videre kommunikasjonen på e-post. Informantene fikk mer informasjon om denne oppgaven og jeg sendte ut et samtykkeskjema (vedlegg nr 1) som de kunne lese før intervjuet. Dette skjemaet inneholdt blant annet opplysninger om hva temaet for oppgaven er, samt informasjon om anonymitet og kontaktopplysninger (Dalland, 2017, s.77).

Som forberedelse til forskningen utformet jeg en intervjuguide (vedlegg nr. 2) som inneholdt åtte ganske åpne hovedspørsmål som skulle hjelpe til å lede oss gjennom intervjuet. Jeg ønsket å ha et relativt strukturert opplegg hvor de spørsmålene jeg hadde planlagt i stor grad var fastlagt. Dette valgte jeg å gjøre fordi det ifølge Thagaard (2018, s.90) er en måte å gi informantene mulighet til å kunne presentere sin forståelse av temaet og fritt utforme svarene sine. Da jeg som tidligere nevnt ønsket å få informantenes erfaringer og tanker om oppgavens tema var intervju spørsmålene slik at disse best mulig kunne fremme spontane svar. Dette gjorde jeg ved å starte noen av spørsmålene med «kan du beskrive.» (Dalland, 2017, s.78).

3.3 Utvalg av informanter

Barnehagen jeg valgte å foreta intervjuene i har jeg kjennskap til fra en av mine praksisperioder. Dette er en barnehage med to avdelinger hvor begge avdelingene har barn fra 0-6 år. Jeg valgte denne barnehagen blant annet fordi jeg ikke ønsket å skille mellom stor- eller småbarn, men heller ha et mer generelt bilde på hvordan barnehagen jobber med måltidet. Det at jeg kjente

litt til barnehagen og hva de har holdt på med dro også nysgjerrigheten min dit, da jeg visste at måltidet var noe de skulle arbeide mer med etter at jeg var ferdig i praksis der.

For å få med forskjellige syn på måltidet i barnehagen, valgte jeg å intervju en pedagogisk leder med barnehagelærerutdanning og en assistent uten relevant utdanning. Jeg gjorde med dette et strategisk utvalg med tanke på temaet og problemstillingen, slik at jeg fikk den informasjonen jeg trengte (Dalland, 2017, s.57).

Navnene jeg har gitt informantene er fiktive for å bevare anonymiteten deres. Samtidig som at jeg håper leseren kan sette seg lettere inn i situasjoner ved at det brukes navn i stedet for f.eks. «informant 1».

Informant - **Trine**

Stilling: Pedagogisk leder

Erfaring: Utdannet førskolelærer, med lang erfaring i barnehage.

Informant - **Oda**

Stilling: Assistent 80%

Erfaring: Lang erfaring som assistent i barnehagen

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Begge intervjuene ble holdt på samme dag, og det ble satt av 30 - 45 minutter til hvert av intervjuene. Selve intervjuene ble gjennomført på et lite kontor innenfor pauserommet for å unngå at vi ble avbrutt. I starten av intervjuet forsikret jeg meg om at de begge var innforstått med hva som stod i samtykkeskjemaet og at de visste hvordan og hvem de kunne kontakte om de hadde noen spørsmål. Dette ble bekreftet av begge via muntlig samtykke. Muntlig samtykke ble valgt da vi har fått beskjed fra skolen om at det nå ikke er mulig med skriftlig samtykke med underskrift.

På grunn av det begrensede tidsrommet en bachelor skal utføres på la jeg opp prosjektet mitt slik at det ikke skal være meldepliktig til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Dette medførte noen begrensinger, den største praktiske utfordringen under gjennomføringen av intervjuet var at det ikke er mulig å ta lydopptak. Det å måtte både notere underveis og klare

å stille oppfølgingsspørsmål synes jeg var utfordrende. Jeg fikk ikke med meg noen til å ta notater for meg, så jeg forklarte informantene før vi startet at jeg fant dette utfordrende og at det gjorde meg litt nervøs. Det at jeg innledningsvis var åpen om dette gjorde at de var klar over min situasjon og derfor tilpasset tempo og ga meg tid til å notere underveis.

3.5 Analysearbeid

Dalland (2017, s.87) skriver at analysen skal hjelpe oss med å finne ut av hva som blir fortalt i intervjuet. Intervjuguiden legger ifølge han også grunnlaget for analysearbeidet, for før man har hatt intervjuene har man en tanke om hva en ønsker å få av informasjon. Jeg kommer tilbake til kritikken rundt analysearbeidet under metodekritikk.

Under selve analysearbeidet valgte jeg å bruke metoden som Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018) har utarbeidet etter psykologene Virginia Braun og Victoria Clarke om tematisk analyse. Deres versjon er justert og forenklet slik at den kan brukes av studenter (Johannessen, Rafoss og Rasmussen, 2018, s. 282). Deres utgave av tematisk analyse består av fire steg: Forberedelse, Koding, Kategorisering og Rapportering.

Som forberedelse for å kunne starte analysearbeidet måtte jeg renskrive intervjuene. Det første intervjuet fikk jeg renskrevet ganske fort etter at jeg hadde hatt intervjuene, men det andre fikk jeg ikke tid til før et par dager etter. Jeg merket at jeg kanskje hadde husket mer konkret hvordan hun ordla seg om jeg hadde fått renskrevet intervjuet med en gang, men vurderte at notatene mine var konkrete og gode nok til å kunne brukes i arbeidet likevel. Etter å ha lest gjennom intervjuene skrev jeg ned noen notater på hva jeg først fikk ut av intervjuene som en helhet, for å få en oversikt over observasjonene, før jeg gikk inn i detaljene (Johannessen et al., 2018, s. 282).

Videre i analyseprosessen markerte jeg først det som jeg vurderte som mest relevant og viktig. Deretter i kodingsfasen jobbet jeg med å fremheve og sette ord på viktige poenger i mine data. Dette er slik Johannessen et al. (2018, s.264) definerer hva det å kode handler om. Gjennom kategoriseringen jobbet jeg med å finne ut hvor mange kategorier jeg skulle ha og hva de skulle omhandle. Det endte med fem kategorier: Måltidet som læringsarena, Rammen for måltidet, Voksenrollen, Medvirkning og Foreldresamarbeid. Gjennom arbeidet med disse kategoriene lagde jeg meg et tankekart med «bokser» hvor jeg puttet inn de notatene jeg hadde der de passet

best. Det var mye frem og tilbake, da det er mye informasjon som kan passe i flere kategorier. Derfor var jeg nødt til å sette meg rammer på hver kategori (Johannessen et al., 2018, s.300).

Rapporteringsfasen bestod i å vise hvilke funn jeg har gjort og hvordan dette er interessant for problemstillingen min. For å lage en overbevisende resultatdel, jobbet jeg også med strukturen slik at kategoriene ble presentert i en ordnet og forståelig rekkefølge (Johannessen et al, 2018, s.301).

3.6 Metodekritikk

Ved starten av et prosjekt som dette hvor du har en problemstilling som du ønsker å finne ut mer om, kommer man ikke unna at man har noen fordommer om temaet. Det å ha en fordom betyr at du på forhånd har en tanke og en mening om problemet før man har undersøkt (Dalland, 2017, s.58). Jeg har prøvd å være bevisst på hva jeg mente på forhånd om min problemstilling og ikke la disse fordommene påvirke datainnsamlingen. Som tidligere nevnt i analysedelen, har jeg allerede lagt grunnlaget for analysen i intervjuguiden. Videre under intervjuet har jeg også tatt valg som gjør at jeg på forhånd hadde bestemt meg for hva jeg synes er viktig om temaet og som jeg vil ha med.

Valget jeg tok ved å intervju informantene fra en kjent barnehage er jeg klar over at kan ha hatt innvirkning på de dataene jeg fikk både positivt og negativt. Positivt så tror jeg at ved å kjenne informantene litt fra før, så bidro det til at både de og jeg var tryggere på intervju- og samtalsituasjonen. Den negative siden er at jeg også har litt kjennskap til hvordan de arbeider og måtte prøve å legge til side mine fordommer eller meninger og bare høre på hva de fortalte. Å gjennomføre et intervju er helt nytt for meg, dette bidro til at mine forutsetninger ikke var så gode. Derfor tok jeg noen forhåndsregler og passet på at vi satt på et rolig sted og informerte informantene om at dette var en ukjent situasjon for meg.

Siden jeg ikke hadde mulighet til å ta opptak under intervjuet og selv måtte ta notater underveis tok jeg allerede under prosessen et valg på hva jeg ønsket å notere. Noe av dette kan ha vært ubevisste valg, som kan ha bidratt til at jeg ikke har fått med meg absolutt alt som ble sagt av relevans til problemstillingen i notatene mine.

3.6.1 Reliabilitet og validitet

Dalland (2017, s.40) skriver om de vitenskapelige metodereglene, der kommer det frem at metoden skal kunne gi troverdig kunnskap. For å kunne oppfylle dette kravet må man oppfylle kravene om reliabilitet og validitet.

Reliabiliteten handler ifølge Dalland (2017, s.40) om forskningens pålitelighet, mens Jæger og Bergsland (2014, s.80) bruker ordet troverdighet. Begge synspunktene angår hvordan datainnsamlingen og forskningen er utført. Ved et kvalitativt intervju kan reliabiliteten være lav, da informanten kan bli påvirket av situasjonen. Det er godt mulig at dersom en annen person bruker min intervjuguide og stiller de samme spørsmålene til de samme personene vil denne intervjueren kunne få noen andre svar og tolke dem på en annen måte. En annen faktor som også bidrar til at reliabiliteten blir lavere er som jeg har nevnt tidligere at jeg selv måtte ta notater og ikke hadde mulighet til å ta lydopptak av intervjuene. Jeg ønsker at jeg gjennom denne beskrivelsen av informasjonsbehandlingen i studien har økt reliabiliteten for denne oppgaven.

Om validitet bruker Jæger og Bergsland (2014, s.80) ordet bekreftbarhet mens Dalland (2017, s.40) bruker relevans og gyldighet. Validiteten i et kvalitativt intervju vil være høy da man i feltet har direkte tilgang til intervjuobjektet og mulighet til å oppklare eventuelle misforståelser underveis. Da jeg gjorde intervjuene passet jeg på dersom det var noe jeg var i tvil om stilte jeg spørsmål om jeg hadde forstått dem rett, ved kort å gjengi de notatene jeg hadde tatt. Ved å ha gjort dette er validiteten forsterket og sikret slik at jeg fikk notert de relevante svarene til problemstillingen riktig.

3.7 Etiske retningslinjer

Når man holder på med forskning og er i en prosess, finnes det etiske retningslinjer man må ta hensyn til. Dalland (2017, s.236) skriver at forskningsetikk blant annet handler om at personvernet til deltakerne blir godt ivaretatt og at de ikke blir påført skade eller unødvendige belastninger. Det at jeg som forsker ønsker meg ny kunnskap på området skal heller ikke gå på bekostning av deltakernes integritet eller verdighet. Forskningsetikken handler om respekt, ivaretagelse og om å være forståelsesfull.

Det å delta i en forskningsprosess forteller Thagaard (2018, s.26) kan medføre konsekvenser for deltakerne. Disse konsekvensene kan både være negative og positive og det er derfor viktig å ha et godt samtykkeskjema som viser at du skal ivare ta deres integritet og hvordan du gjør det. I min forskning fikk jeg inntrykk av at informantene syntes det var interessant å være med. Fordi de kunne fortelle til en som var interessert i å høre og at de kunne reflektere over spørsmålene og svare det de mente.

Som tidligere nevnt sendte jeg ut et samtykkeskjema (vedlegg nr. 1) som også inneholdt informasjon om kontaktinformasjon til meg og mine veiledere. Der står det at de når som helst kan trekke seg (frivillig deltakelse) og om at alt ble anonymisert. Det med å bevare anonymiteten til informantene hadde jeg også fokus på da jeg utarbeidet spørsmålene til intervjuguiden (vedlegg nr 2) ved å ikke stille for personlige spørsmål. I oppgaven har jeg gitt informantene fiktive navn for å bevare deres anonymitet. Jeg passet på å holde notatene mine under intervjuet fri for gjenkjennelig informasjon, slik at om noen kom til å lese notatene skulle de ikke kjenne igjen spesifikke personer eller miljø.

Jeg har ikke meldt inn mitt prosjekt til NSD da forskningen ikke handler om noe enkelt barn eller hendelser. Jeg tok heller ikke opptak av intervjuene som nå etter de nye personvernreglene også blir vurdert som en mulig gjenkjennelig opplysning.

4. Presentasjon av funn og drøfting

I det følgende kapittelet vil jeg drøfte funnene i lys av problemstillingen og de teoretiske perspektivene som ble anvendt i kapittel 2. De forskjellige temaene har ikke alltid et sterkt skille slik at de gjerne har litt overlapp. Også denne delen har jeg valgt å dele inn i de kategoriene jeg brukte i teoridelen. Jeg har gjort en kategorisering basert på svarene fra intervjuene for å besvare problemstillingen «*Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?*».

Etter intervjuene forstod jeg at informantene og jeg nok hadde forskjellig tolkning av hva som faktisk går inn under det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Med så åpne spørsmål i intervjuene fikk jeg også mye informasjon som jeg ikke hadde tenkt over da jeg utarbeidet intervjuguiden. Informantene svarte på spørsmålene med vekt på, voksenrollen, medvirkning, rammen for måltidet og foreldresamarbeidet, med innslag av den konkrete læringen. Mens jeg i min forberedelse tenkte mest på fagområdene og den spesifikke læringen gjennom disse under måltidet. Siden jeg fikk så mye informasjon om arbeidet også utenom fagområdene tok innholdet i oppgaven en annen retning enn det jeg hadde sett for meg innledningsvis, uten at dette medførte at jeg endret på problemstillingen.

4.1 Måltidet som en læringsarena

Det å bruke måltidet som en aktivitet i det pedagogiske arbeidet i hverdagen, legger til rette for at måltidet kan være en læringsarena. Dette er det en aktivitet hvor det potensielt kan jobbes tverrfaglig med alle fagområdene fra rammeplanen i en og samme oppgave. Da jeg under intervjuet spurte informantene om de arbeidet med måltidet gjennom fagområdene fra rammeplanen, svarte Oda (Assistent) at dette var ikke noe de hadde spesielt fokus på, men at hun så at det var en aktivitet som faktisk kunne gå under alle syv områdene. Heftet «Måltidet som pedagogisk arena» inneholder aktiviteter og inspirasjoner til hvert av fagområdene til rammeplanen om hvordan man kan integrere måltidene i alle disse. Dette heftet er utarbeidet på oppdrag av utdanningsdirektoratet og det er ment som et hjelpemiddel laget for å være til inspirasjon for de som skal jobbe i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Dette er et hjelpemiddel barnehagen kan ta i bruk om de ønsker å flette måltidet mer inn i fagområdene.

Denne barnehagen praktiserer ordningen med ukens hjelpere. Dette betyr at det hver uke er to av barna fra 3-6 år som har ansvaret for diverse oppgaver gjennom uken og dagene. Trine

(pedagogisk leder) fortalte om at hun synes det er viktig at barna gjør disse oppgavene. Det er mye barna kan lære av ulike situasjoner selv om de ikke alltid klarer å utføre alt alene. Det å ikke alltid få noe til ved første forsøk gjør at det kan gi grunnlag for læring, men da er det viktig at de har voksne i nærheten som kan støtte opp. Dette er viktig slik at det ikke dannes frustrasjon over oppgaven. I alt arbeid som omhandler læring er det viktig å holde vanskelighetsgraden tilpasset hvert av barna sitt ferdighetsnivå. Ved å tilpasse utfordringen til barnets ferdigheter, vil de ansatte kunne gi barna mestringsopplevelser i mat og måltidsaktiviteter. Rammeplanen peker på at personalet skal «bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.44), for at barna skal få oppleve progresjon. Denne tilpasningen er med på å holde barnet i flytsonen, et fenomen beskrevet av Csikszentmihalyi. Oda mener at de gjennom voksenveiledning under måltidet er med på å styrke de erfaringene barna får. Ved å kommentere det positive noen gjør ved at de får anerkjennelse på den handlingen, gjør at barna lærer at det var bra. Andre barn kan også lære av å observere at noen får skryt for sine riktige handlinger.

Mye av læringen forteller Trine at hun synes ligger i samtalene hun og de andre ansatte har med barna. Både rundt bordet under måltidet, men også i forberedelsene. Oppgavene ukens hjelpere har inneholder matematikk, tankevirksomhet og mye språk. Det å dekke på bordet for eksempel inneholder matematikk ved å telle hvor mange barn og voksne som skal sitte ved bordet og parkoble det til hvor mange tallerkener og kopper som må på bordet, og hvor de skal stå.

Begge informantene tok opp det å samarbeide som en erfaring de mente barna kunne få gjennom måltidet. De har arbeidet med å få bort «de norske armene» og heller lære seg å spørre om å få noe tilsendt. Trine trekker og frem samarbeidet hun har observert under fruktmåltidet. Ukens hjelpere deler ut frukten, den ene starter med å holde bollen og så finner de etterhvert i fellesskap ut at de skal bytte på arbeidsoppgavene, uten at de voksne har kommet med forslaget. Dette eksempelet viser at måltidsituasjonene kan være med på å fremme samarbeidet hos barna ved at de får oppgaver som de har lyst til å gjøre.

Gjennom det arbeidet barnehagen gjør med måltidet håper pedagogisk leder Trine «at de gir grobunn for gode matvaner, gode måltider, gode sosiale relasjoner rundt måltid og noe som barna kan glede seg til». Vurdert ut ifra det Ingul (2013) sa om hva barna kan lære ved måltidet og hva de daglige mat- og måltidsaktivitetene kan være med å bidra til, virker det som at denne

barnehagen har gode muligheter til å gi barna det måltidet de fortjener. Dette samsvarer med det Trine håper de oppnår ved fokuset de har på måltidet og læringen.

Rammeplanen setter også krav til at personalet skal legge til rette for at barna føler på måltidsglede og fellesskapsfølelse. Så det at Trine nevner dette viser at de jobber i samsvar med rammeplanen og følger opp instruksene på hva den sier at personalet skal gjøre.

4.2 Rammen for måltidet

Planlegging er en stor del i det vi kaller det pedagogiske arbeidet, derfor har jeg valgt også å fokusere på rammen for måltidet i denne oppgaven. Det å ha gode rammer for måltidet er med på å skape ro, som igjen leder til et godt måltid. Rammen er i denne sammenheng hvordan de organiserer måltidet og hvordan det blir planlagt og hvordan beslutninger bli evaluert.

I denne barnehagen ruller de hvert år på hvilken av de to avdelingene som får spise på kjøkkenet og hvem som spiser på avdelingen. Denne ordningen forteller Oda de har fordi begge avdelingene av praktiske årsaker helst vil spise på kjøkkenet. Årsakene er for eksempel å slippe å gå fra spisesituasjonen for å hente mat, men også for å ha et klart skille mellom avdeling og spisearena. Ved å være bevisst på forskjellene på de to organiseringene har de mulighet til å forbedre og endre på hvordan de organiserer måltidet ved å planlegge og evaluere ved hvert bytte. I Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider under punkt 7 står det at «det bør arbeides for god fysisk tilrettelegging for måltidene». Oda og Trine forteller om at de stadig endrer store og små rutiner slik at måltidet kan bli best mulig for barn og voksne. Det har i det siste gjort endringer på for eksempel å gå ifra langbord til flere små bord. Denne endringen gjorde de for at de ønsket å lage bedre møteplasser. Nå sitter ikke barna like tett som de gjorde før og dette mente Trine at var med på å skape bedre plass for samtaler. De har også endret slik at istedenfor at små og store skal sitte avskilt, sitter de nå blandet slik at de store kan være rollemodeller og hjelpe de som er mindre enn seg. Det er bra at de evaluerer hvordan måltidene er og skaper nye rammer, men for hyppig endring kan også virke forvirrende for barna. Det er viktig med gode og tydelige rammer for måltidet, da disse følge Langholm og Tuset (2013) kan ha betydning for hvor mye mat et barn klarer å få i seg.

Informant Oda forteller at de setter av 30 minutter til måltidet slik som også Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen anbefaler. Ved mitt oppfølgingsspørsmål på om hun føler det er god nok tid svarer hun at det synes hun, sitter barna mye lengre blir de fort lei.

For at måltidsstunden ikke skal oppleves som noe barna forbinder med mye venting har de nylig gjort en endring på hvor lenge barna må sitte før de får gå ifra. I stedet for å sitte å vente ved bordet, får nå de som er raske til å spise lov til å sette seg i lesekroken før de begynner å kle på seg. Dette begrunnet Oda med at det ble så lenge å vente påkledd i gangen før de fikk gå ut da det ofte er de samme som er raske til å kle på seg som er først ferdig med å spise. Her har de tatt en evaluering av at noen ofte måtte sitte å vente, så for å gjøre måltidet til en hyggeligere arena som ikke er forbundet med venting eller det å kjede seg gjorde de endringer. Trine forteller at de også ofte kan sitte lenger enn 30 minutter, fordi de jobber med at det skal være godt å sitte ved matbordet og at noen av barna ønsker å sitte lenger. De har også enkelte barn som trenger å sitte lenger med maten. Gjennom disse eksemplene kan vi se at de ansatte legger til rette for at alle skal få et fint måltid hvor de ikke må skynde seg eller sitte unødvendig lenge. De viser at de ser barna og tar deres uttrykk på alvor.

Begge informantene trekker inn at bemanningen har stor betydning for hvordan måltidene blir. De ønsker å praktisere at det skal sitte voksne ved hvert av bordene. For å holde roen og å være gode samtalepartnere. Deltakelse av den bevisste voksne gir ifølge punkt 7 i de Nasjonal faglige retningslinjene for mat og måltider i barnehagen mulighet til å sikre en god ramme rundt måltidet. Oda nevnte at hun synes det var viktig å være tilstede ved bordet for å kunne minne barna på bordskikken. Her uttrykker altså begge at de ønsker å praktisere måltidet som et lukket system slik som Grindland (2012) har studert, for å kunne skape orden og balanse. «Alle-vil-situasjoner» var også noe Trine trakk frem at var et fenomen de kjente på når bemanningen var lav eller om noe ble endret. Da får de ofte ikke praktisert regelen om å sitte ned ved bordene, men er nødt til å gå frem og tilbake til kjøkkenet. Da mente hun at det lett kunne bli mye bråk og uro, ved at den vante strukturen endres. Når det settes inn vikarer, merker barna at ting er annerledes og prøver seg på nye ting og utfordrer de ansatte. Noe barnehagen kan prøve er å åpne opp systemet og ikke la uforutsette hendelser og de fastsatte normene prege måltidet så mye. Heller jobbe videre med å gjøre måltidet og stunden interessant for barna slik at de ønsker å sitte der og kose seg i fellesskapet.

4.3 Voksenrollen

Denne delen i oppgaven skal belyse hvordan de voksne i barnehagen arbeider med måltidet, og hvilket fokus de har på å være rollemodeller og verdibevisste voksne, for å fremme det pedagogiske arbeidet med måltidet.

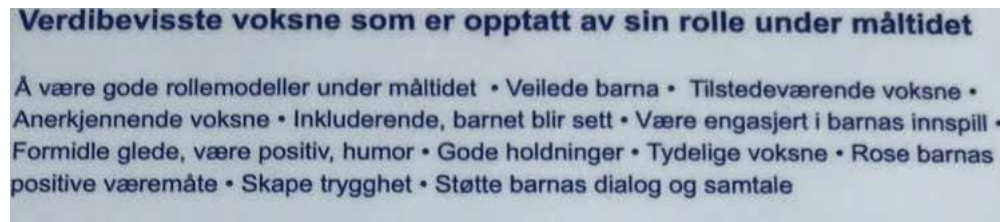
Som nevnt tidligere i delen om måltidet som en læringsarena er det viktig at de voksne er tilstede og kan støtte barna i deres utfordringer for å skape lærings situasjoner. Som pedagogisk leder Trine fortalte arbeider hun endel med å få både de faste ansatte og vikarene til å ta med seg barn i forberedelsene. Om de mener det vil ta for langt tid å ta med ungene, fortalte hun at da spør hun hvor lang tid de trenger og gir dem den tiden. Ved å gjøre dette viser hun at hun arbeider med at de voksne skal være sammen med barna og ta dem med i oppgavene, slik at barna kan utfordre seg selv, med voksne rundt. Her er det da viktig at hun som pedagogisk leder følger opp at de ansatte faktisk gir barna den støtten de trenger for å kunne bidra og at det er et sted for læring og trygghet. Ped. leder Trine fortalte at de jobber med at de voksne skal se viktigheten av det å ta med ungene i prosessen og dette begrunnet hun med at «du må som voksen selv synes det er viktig, for å kunne bringe de holdningene videre til ungene». Aasen og Wilhelmsen (2017) har skrevet om de voksne som rollemodeller og at det er viktig at de holdningene man har også fremstilles til ungene på en positiv måte, da ungene følger godt med. Det at Trine forteller at dette er noe hun jobber med tolker jeg som at hun ser den pedagogiske viktigheten av gode rollemodeller og voksne i arbeidet med måltidet.

Som studiene til Sepp (2001) viste er en ideell måltids situasjon at de voksne spiser sammen med barna slik at de ikke oppfattes som et «matpoliti». Derfor synes jeg det var bra at Trine også trakk frem at det å sitte sammen med barna ved bordet og spise sammen med dem er essensielt ved det pedagogiske arbeidet de gjør rundt måltidet. Oda trakk frem voksenrollen rundt måltidet under intervjuet. Hun fortalte at ved å være tilstede rundt bordet sammen med barna synes hun at de voksne har bedre forutsetninger for å være gode samtalepartnere, som også kan være der for å styrke de erfaringene barna tilegner seg.

4.3.1 Kompetanseutvikling

Begge informantene forteller at barnehagen nylig har hatt samarbeid med Dronning Mauds Minne Høgskole, der de har fått en gjesteforeleser som har kommet på planleggingsdager. Hun har hjulpet dem med hvordan de kan observere og veilede hverandre gjennom å skrive ned caser, for så i etterkant reflektere sammen. De har for tiden hatt fokus på det å være verdibevisste voksne ved måltidet. I barnehagens årsplan står det at «Ved XX barnehage skal vi være verdibevisste voksne rundt måltidet. Med det mener vi bla. at vi skal være gode rollemodeller for barna, veilede dem, være inkluderende og engasjerte i samspillet rundt bordet og ha fokus på den gode samtalen.» Verdibevisste voksne er et begrep Trine forteller at hun

liker og dette er et ord de har jobbet mye med dette året. De har arbeidet med hva det betyr å være verdibevisste voksne både på planleggingsdager og personalmøter. Ut ifra disse møtene har de dannet seg en «Pedagogisk Sol» (Figur 1) hvor de blant annet har skrevet ned hva de i fellesskap tenker om det å være verdibevisste voksne som er opptatt av sin rolle under måltidet.

Figur 1 - utdrag fra den «Pedagogiske Solen»

Punktene i denne «Pedagogiske Solen» tyder på at de har hatt stort fokus på dette arbeidet og at det er noe alle de ansatte i barnehagen skal være innforstått med. Beslutningen om å jobbe med verdibevisste voksne ved måltidet kom ifølge Oda fra ledelsen. Det kan antas at ledelsen derfor har tatt en beslutning på at de ønsker å drive strategisk kompetanseheving blant de ansatte for å nå de målene de har satt seg i årsplanen. Ledelsen ønsker å heve kompetansen til de ansatte på dette området og de har valgt å ta inn en som kan veilede dem. Dette kan bidra til at de ansatte kan føle seg tryggere i det arbeidet de gjør, ved at de har planlagt og evaluert arbeidet. De ansatte har sammen dannet seg et felles pedagogisk grunnsyn på hvordan de ser på voksenrollen ved måltidet og hvordan de ønsker å arbeide med dette. Jeg synes det er viktig at de har dannet seg et slikt felles grunnsyn, og håper at de forsetter å jobbe med det. Grunnsyn vil ifølge Gunnestad (2019, s.36) være noe som sannsynligvis vil være i utvikling hele tiden, siden nye erfaringer og kunnskaper stadig gir mulighet for refleksjoner så lenge man jobber i en pedagogrolle.

4.4 Medvirkning

Medvirkning er en stor del av det pedagogiske arbeidet, alle skal få lov til å uttrykke seg slik de vil, både ansatte, foreldre og barna. Dette er grunnleggende både i FNs barnekonvensjon, barnehageloven og rammeplanen. Barna skal ha rett til å gi uttrykk for sitt syn og de skal bli tatt med i planleggingen og vurderingen av det som skjer i barnehagen. Medvirkning er mer enn bare det som uttrykkes direkte med ord, det er også viktig å se hva barnet trenger utover det som blir sagt. Her har barnehagen et viktig arbeid.

Trine forteller at de er opptatt av at barna får godt med tid til å spise, og at de er bevisste på at barna trenger ulikt med tid. Enkelte barn trenger lenger tid, og da får de sitte lenger. Trine trekker som eksempel frem et barn som trenger lang tid til frokosten, hvor denne tiden gjerne går inn i den tiden da de ansatte må begynne å rydde. Dette har de funnet en løsning på ved å snakke med barnet og forklare at det gjerne kan sitte og kose seg med maten, selv om de voksne starter å rydde. Resultatet av denne løsningen var at de ansatte opplevde at barnet koste seg med måltidet. Dette eksempelet viser hvordan de arbeider i denne barnehagen ved at de tar hensyn til hva det enkelte barn uttrykker at det trenger, slik lar de barnet medvirke for å påvirke sin egen måltidsopplevelse. Som Torsteinson (2010) beskriver er det viktig at det ikke blir lagt mer vekt på regler og rutiner enn barnas ønsker og behov, da dette kan føre til at barnas medvirkning blir krenket.

Selv om det kommer frem i intervjuet at barna ikke direkte er med på å bestemme menyen, tolker jeg likevel ut fra hva de forteller at de lar barna bidra ved at de voksne observerer barnas ønsker og hvilke behov de har. Som tidligere nevnt i delen om rammen for måltidet har barnehagen nå endret organiseringen ved bordet slik at nå sitter både små og store blandet på mindre bord. En begrunnelse for dette valget fortalte Trine var å dra nytte av kompetansen til de store barna og la de hjelpe de som er mindre. Plasseringen av barna er et betydningsfullt punkt under medvirkning og det er bra at barnehagen har tenkt på dette, fordi dette har noe å si for trivselen til barna under måltidet slik som Bjørgen (2009) skrev i sin artikkel. Oda fortalte at de prøver å la barna få sitte sammen med vennene sine, men noen ganger er de nødt til å forklare dem at de må sitte fra hverandre på grunn av for eksempel hvordan oppførselen deres har vært tidligere på dagen. Dette mente hun at barna skjønnte, men at det er viktig med begrunnelse på hvorfor. Barns medvirkning betyr ikke nødvendigvis at barna skal få bestemme alt hele tiden, og det er derfor viktig at personalet tar hensyn til fellesskapet. Dette viser barnehagen at de gjør gjennom slike endringer og samtaler. De har som mål å sikre at måltidet blir rolig, og at enkelt barns vilje ikke går utover resten av barnegruppa sin trivsel.

Det er viktig med trivsel for å kunne ha en god plass for læring. Informant Trine fortalte at hun ønsker den gode rammen rundt alle måltidene, men at de ulike måltids situasjonene har forskjellige forutsetninger og formål. Derfor inneholder de forskjellige måltidene ulik mengde av medvirkning. Selv om frokost, lunsj og fruktmåltid inneholder ulik mengde medvirkning, arbeider barnehagen med at barna skal få være med i tilberedelse av alle måltider. Dette kan

allikevel gjerne vektlegges mer. Ved å la barna være med i tilbereding av maten, kan dette være med på å øke engasjementet og deltakelsen rundt måltidet. Dette vil også forsterke de sosiale sidene ved måltidet gjennom nær kontakt med voksne og andre barn. Ut ifra funnene om barnas medvirkning ved måltidet, tolker jeg at de ansatte synes det er vanskelig å finne den riktige balansen på hvor mye de kan la barna medvirke og på hvilke områder de kan medvirke mer. For at barna skal få en reell medvirkning ved måltidet, kan det være nyttig å la de være med på vurderingsarbeidet slik at barna kan bli hørt og tatt hensyn til i planleggingen.

4.5 Foreldresamarbeid

Hver dag møter foreldrene de ansatte. Gjennom god dialog og samarbeid med foreldrene kan man skape en felles kunnskapsplattform. Dette samarbeidet skal være med på å skape trygghet og tillit hos foreldrene til barnehagen. I punkt nr. 8 i Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen er en av anbefalingene det å inkludere foreldrene i planleggingen av hvordan måltidene skal brukes inn i barnehagens pedagogiske mål og arbeid. I denne barnehagen har de jobbet mye med å bevisstgjøre og øke forståelsen hos foreldrene fordi Trine mener det er «Essensielt å ha med foreldrene i arbeidet, om de skal ha en forståelse for det vi gjør». Hun kom med et eksempel på hvordan de har arbeidet med denne bevisstgjørelsen gjennom dialog med foreldre.

Eksempelet: De hadde et par unger som alltid ble levert midt under frokosten, og dette synes de ansatte at var vanskelig da de ønsket å være både ved frokostbordet og beholde den gode stunden der. Samtidig som de ønsket å være i gangen for å ta imot barnet som kom på en god måte. Dette synes de gjorde noe med dynamikken under måltidet så da tok Trine (pedagogisk leder) en samtale med foreldrene og forklarte dem hva situasjonen var. Trine kunne fortelle at foreldrene forstod det veldig godt og ønsket selv at barnet deres skulle ta del i denne gode starten på dagen både ved å bli møtt i garderoben og få med seg hele måltidet.

I eksempelet ovenfor tar Trine ifølge Røys (2000) i bruk pedagogikken, fordi hun gir begrunnelser på hvorfor personalet ønsker å gjøre det på den måten. Det at foreldrene får kunnskapen om hvorfor personalet tar de valgene de gjør, gir foreldrene innsikt og øker med det sjansen for å unngå misforståelser som ellers kan oppstå. I denne situasjonen ga det også foreldrene muligheten til å gi barnet deres en god velkomst og en god start på dagen ved måltidet. Som rammeplanen sier har barnehagen i samarbeid med foreldrene ansvar for barnets

utvikling og trivsel, dette samarbeidet skal alltid ha barnets beste som mål (Utdanningsdirektoratet, 2017). Derfor er det viktig at barnehagen fortsetter å arbeide med å skape gode relasjoner med foreldrene, slik at sånne samtaler kan bidra i arbeidet med å ha fokus på barnets utvikling og trivsel. Gjennom denne samtalen kan Trine ha skapt trygghet og tillit til foreldrene, ved at de får forklart at personalet har fokus på, og ønsker å jobbe for å gi alle det beste. Samtidig kan det å være så tydelig overfor foreldrene ha bidratt til at barnehagepersonalet kan klare å beholde den dynamikken de ønsker under måltidet.

Begge informantene trakk også frem at de sendte ut menyen til foreldrene slik at de kunne være med å forberede barna på hva de skulle ha til lunsj. Ifølge informant Trine er barna veldig opptatt av hva som står på planen, så gjennom å sende denne ut til foreldrene så kan de være med på å bidra til forventningene og snakke med barna om måltidet. Slik inkluderer barnehagen foreldrene i det hverdagslige pedagogiske arbeidet. Menyen blir sendt ut i månedsplanen, men de forteller at de også dokumenterer noe av måltidene i månedsbrevene som også blir sendt ut til foreldrene. Dokumentasjon av arbeidet som gjøres i barnehagen er en del av det som inngår i det pedagogiske arbeidet. Dokumentasjonen synliggjør hvordan barnehagen arbeider, og hvordan de arbeider med rammeplanen og tolker den. Ut ifra intervjuene kom det ikke frem at måltidet hadde vært et tema på foreldremøter. Foreldremøtet er en arena som kan benyttes til å gi økt kunnskap og inkludere foreldrene mer i arbeidet med måltidene.

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg hatt fokus på temaet måltidet i barnehagen. Jeg har gjennom drøftingen prøvd å svare på problemstillingen «*Hvordan arbeider en barnehage med måltidene som en del av det pedagogiske arbeidet?*». Dette har jeg gjort ved å se på de fem kategoriene: Måltidet som en læringsarena, rammen for måltidet, voksenrollen, medvirkning og foreldresamarbeid. Oppgaven har fokus på hvordan disse kategoriene brukes i det pedagogiske arbeidet i barnehagen tilknyttet til måltidet. Jeg har gjort en forskning på hvordan denne ene barnehagen jobber, og presenterer i denne oppgaven deres arbeid. Oppgaven gir ikke noe entydig svar på hvordan man skal jobbe pedagogisk, men peker på alternative metoder og mulige løsninger. Forskningen jeg har utført har for smalt grunnlag til å være generaliserbar, men har gitt noen praktiske eksempler på hvordan det pedagogisk arbeides med måltidene i denne barnehagen. Jeg har også drøftet hvordan de arbeider og sett på hvordan de eventuelt kan gjøre ting annerledes, og på hvilke elementer som kan tilføyes.

Begrunnelsen for at jeg har intervjuet både en pedagogisk leder og en assistent er å få meningen fra en med relevant utdanning og en uten. Dette valget ga svar som utfylte hverandre og som ga et bredere innsyn i hvordan de arbeider i denne barnehagen. Assistenten ga beskrivende eksempler med litt begrunnelse, mens pedagogisk leder vektet mer begrunnelsen på hvordan de arbeider og kom så med eksempler. Jeg fant ikke noen store forskjeller på svarene de ga. Svarene viste at de har jobbet pedagogisk med måltidet og at de begge hadde ganske like meninger om hvordan de arbeider. Oppgaven viser hvordan en pedagogisk leder begrunner de valgene som blir tatt, noe som er viktig i all pedagogisk virksomhet. I mitt kommende arbeid i barnehagen vil jeg benytte både den teoretiske kunnskapen og de praktiske eksemplene denne oppgaven har gitt meg.

Konklusjonen fra min forskning er at denne barnehagen benytter måltidet til å oppnå flere mål. De jobber hele tiden med å utvikle måltidet slik at det kan være en arena hvor barna har mulighet til å lære. Gjennom å evaluere arbeidet sitt og heve kompetansen til personalet, har barnehagen gode forutsetninger gjennom det pedagogiske arbeidet å skape gode og læringsrike måltid. De inkluderer både barn og foreldre i arbeidet ved å observere og ha samtaler. Denne barnehagen gjør mye bra arbeid tilknyttet måltidet også ved at de jobber bevisst med det gjennom avdelingsmøter og planleggingsdager.

6. Referanseliste

- Barnehageloven.* (LOV-2005-06-17-64). (2017). Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller.* Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (red.) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss. 51-86). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Bjørger, K. (2009) *5 åringer om mat, måltid og medvirkning.* Norsk pedagogisk tidsskrift. Nr. 01. 2009.
- Bratterud, Å., Sandseter, E.B.H. & Seland, M. (2012) *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen - Barn, foreldre og ansattes perspektiver* (21/2012) Hentet fra:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2366191/Barns%2btrivsel%2bog%2bmedvirking%2bi%2bbarnehagen%2bwebutgave.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Carson, N. & Birkeland, Å. (2017). *Veiledning for barnehagelærere.* (4.utg) Oslo: Cappelen Damm.
- Dalen, M. (2011) *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2.utg) Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2017) *Metode og oppgaveskriving* (6.utg) Oslo: Gyldendal
- Grindland, B. (2012). På kanten av kaos. I Fennefoss, A. T., Grindland, B., Jansen, K.E., Johannessen, N., Myrstad, A., Sandvik, N. & Sverdrup, T B. Bae (red.) *Medvirkning i barnehagen Potensialer i det uforutsette.* (ss.57 – 78). Bergen: Fagbokforlaget.
- Gunnestad, A. (2019) *Didaktikk for barnehagelærere – en innføring* (2.utg) Oslo: Universitetsforlaget
- Helsedirektoratet (2018) *Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i barnehagen* (IS-2783) Hentet fra:
<https://helsedirektoratet.no/Retningslinjer/Mat%20og%20m%C3%A5ltider%20i%20barnehagen.pdf>
- Ingul, C,B. (2013) Måltider og kosthold for barn i barnehagealder. I Sandseter, E.B., Hagen, T.L & T. Moser (red.) *Kroppslighet i barnehagen pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse.* (ss. 274-295). Oslo: Gyldendal akademiske forlag
- Johannessen, L.E.F., Rafoss, T.W. & Rasmussen, E.B. (2018) *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse* Oslo: Universitetsforlaget
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg) Oslo: Abstrakt forlag.
- Kloep, M. & Hendry, L. B. (2010.) *Utviklingspsykologi i praksis*, Oslo: Abstrakt forlag
- Lai, L. (2004) *Strategisk kompetansestyring* (2.utg) Bergen: Fagbokforlaget
- Langholm, G. & Tuset, E.H. (2013) *Matglede i barnehagen* Bergen: Fagbokforlaget
- Røys, H. (2000) *Pedagogikk i barnehagen – grunnbok for førskolelærere* [Oslo]: n.w. damm & søn
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder* (5.utg) Bergen: Fagbokforlaget

- Thoresen, I. T. (2017) *Foreldresamarbeid i barnehagen – til barnets beste* Oslo: Cappelen Damm
- Torsteinson, H. (2010) Måltider i barnehagen – en utforskende og vurderende praksis. I Wilhelmsen, B.U & A. Holthe (Red.) *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen - barnehagen som arena for folkehelsearbeid* (ss. 107-117) Oslo: Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet (2017) *Måltidet som pedagogisk arena* Hentet fra: http://www.skriveresenteret.no/uploads/materiell/Maaltidet_som_pedagogisk_arena_HR.pdf
- Utdanningsdirektoratet (2017) *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver* Hentet fra : <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Vindvik, H. M. K. (2018) *Mat og måltider i barnehagen – en viktig pedagogisk arena* Hentet fra: <https://www.nkfb.no/2018/12/06/mat-og-maltider-i-barnehagen-en-viktig-pedagogisk-arena/>
- Øen, G. & Kårstad, M.H. (2017) Folkehelsearbeid med kosthold i barnehagen. I B. U. Wilhelmsen (red.) *Mat- og måltidsaktiviteter i barnehagen* (ss. 109-122) Oslo: Universitetsforlaget
- Aasen, W. & Wilhelmsen B.U. (2017) Pedagogiske muligheter og utfordringer I B. U. Wilhelmsen, (red.) *Mat- og måltidsaktiviteter i barnehagen* (ss. 23-33) Oslo: Universitetsforlaget

7. Vedlegg

Vedlegg nr. 1 Samtykkeskjema

Samtykkeskjema/info om deltakelse i intervju til bacheloroppgave

Mitt navn er Josefine Berthelsen Totland, jeg er tredje års student ved Dronning Mauds Minne Høgskole på Barnehagelærerutdanningen med vekt på Natur- og friluftsliv.

Beskrivelse av bacheloroppgave

Bacheloroppgaven min skal handle om temaet *måltid i barnehagen* og problemstillingen min er: *Hvordan arbeider barnehage med at måltidene blir en del av det pedagogiske arbeidet i hverdagen?* I den forbindelse ønsker jeg å ha en samtale med deg i form av et intervju for å høre om dine erfaringer, tanker og meninger om dette temaet.

Frivillig deltakelse

All deltakelse er frivillig og du kan når som helst trekke deg. Jeg kommer ikke til å bruke båndopptaker iht. NSD sine nye regler om personvern. Du kan når som helst avslutte intervjuet eller trekke tilbake informasjon som er gitt under intervjuet. Ditt navn, arbeidsplass og andre personopplysninger kommer til å bli gjort om, slik at verken du eller din arbeidsplass kan bli identifisert.

Anonymitet

Notatene og innleveringsrapporten vil være anonymisert. Det betyr at ingen andre enn meg vil vite hvem som har blitt intervjuet, og ingen informasjon vil kunne bli sporet tilbake til deg eller barnehagen. Mine notater fra intervjuet vil bli slettet og makulert etter innlevert oppgave har hatt sensur i mai/juni.

Veiledere

Rolv Lundheim

E-post: [REDACTED]

Telefon arbeid: [REDACTED]

Nassira Essahli Vik

E-post: [REDACTED]

Telefon arbeid: [REDACTED]

Spørsmål

Om du har spørsmål ikke nøl med å ta kontakt.

Med vennlig hilsen

Josefine B Totland

E-post: [REDACTED]

Tlf.: [REDACTED]

Vedlegg nr. 2 Intervjuguide**Intervjuguide Bachelor**

Starte med å gå gjennom Info og samtykkeskjemaet

Kan du fortelle meg litt om deg og din rolle i barnehagen og litt om barnehagen generelt?

- Stilling
- Antall år jobbet i barnehagen
- Antall avdelinger, barn og voksne!

Kan du beskrive de ulike måltids situasjonene på avdelingen?

- Antall måltid om dagen i bhg.?
  - o Frokost?
  - o Lunsj?
  - o Fruktmåltid?
- Hvilke rutiner har dere rundt måltids situasjonene?
- Sitter de voksne sammen med barna?
- Hvordan er samspillet barn -voksen, barn-barn og voksen – voksen?
- Hvor lang tid settes av til måltidene?

Hvordan medvirker barna i mat- og måltidsaktiviteter?

- Før måltidet
  - o Planlegging
  - o Pådekking
- Under måltidet
  - o Samtale
  - o Selvstendighet
- Etter måltidet
  - o Opprydning

Hvordan ser du på måltidene i bhg?

- Hva mener du er verdifullt med det?

Hvilke erfaringer mener du barna kan få gjennom måltidet?

- Hvordan arbeider personalet med å styrke disse erfaringene?

Om du skulle endret en ting ved måltidene hva ville det vært og hvorfor?

Er arbeidet med måltid forankret i årsplanen?

- Om ja hvordan?
- Om nei hvorfor ikke?

Blir måltidene diskutert på personalmøter, og hva som eventuelt er tema da?

Avslutning

Er det noe mer du ønsker å tilføye?

Om det er noe som er uklart for meg, er det greit jeg tar kontakt igjen senere?